2.2. Adalet

İnsan onurunun korunması ihtiyacından hukuki düzenlemeler ortaya çıkmıştır. İnsanlık, adaletle yönetilme arayışı içinde olmuş ve adalet, mülkün temeli kabul edilmiştir. Toplumda adaletin sağlanması için peygamberler gönderilmiştir. Allah (cc), insanların adalete uygun davranmasını istemiştir.

Bilgi Notu

Adalet, “davranış ve hükümde doğru olmak, hakka göre hüküm vermek, eşit olmak, eşit kılmak” gibi mânalara gelir. Yine aynı kökten “orta yol, istikamet, eş, benzer, misil, bir şeyin karşılığı” gibi mânalara gelen adl kelimesi, âdil ile eş anlamlı olup aynı zamanda Allah’ın (cc) isimlerinden (esmayıhüsna) biridir.

(Mustafa Çağrıcı, “Adalet”, 1/341)

İslam’ın herkese eşit şartlarda uygulanmasını istediği adalet, bir ibadet gibi kabul edilmektedir. Toplumda sosyal hayatın güven içinde sürdürülmesi, haksızlıkların ortadan kaldırıldığı adalet anlayışı ile mümkündür. İslam, yöneticileri halka adil davranmakla sorumlu tutulmuş; yönetici seçiminde adalet, en önemli ölçütlerden biri sayılmıştır.

24 Karaman vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 2/82.
25 Ebû Davud, “Kitabu’l-Melahim”, 17.
26 Abdülbâkî, *Müttefekun Aleyh Hadisler*, 506.

İslam, sağlam ve mutlu bir toplum kurulması için adaleti şart koşar. Kur'an-ı Kerim'de fertlere, hâkimlere ve yöneticilere, adil olmaları emredilir[27]: **"Ey iman edenler, Allah için hakkı ayakta tutan (hâkimler, insanlar), adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir kavme olan kininiz sizi adaletsizliğe sevketmesin..."**[28], **"Ey iman edenler! Kendinizin veya anne babanızın ve akrabanızın aleyhine bile olsa adaleti ayakta tutun, Allah için şahitlik eden kimseler olun. (İnsanlar) zengin olsunlar, yoksul olsunlar Allah onlara sizden daha yakındır. Öyleyse siz hislerinize uyup adaletten ayrılmayın. Eğer adaletten sapar veya üzerinize düşeni yapmaktan geri durursanız bilin ki Allah yaptığınız her şeyden haberdardır."**[29]

Görsel 2.5: İslam kültür ve medeniyetinde adalet mülkün temelidir.

Yorumlayalım

Bey olmanın özellikleri, Kutadgu Bilig'de şöyle sıralanmıştır:

- *Bey affedici olmalıdır.*
- *Bey cömert olmalıdır.*
- *Bey sabırlı olmalıdır.*
- *Bey vefakâr olmalıdır.*
- *Bey faziletli olmalıdır.*
- *Bey mütevazı olmalıdır.*
- *Bey tok gözlü ve hayâ sahibi olmalıdır.*
- *Bey kötü alışkanlıklara sahip olmamalıdır.*
- *Bey tatlı dilli ve doğru sözlü olmalıdır.*
- *Bey dikkatli ve ihtiyatlı olmalıdır.*
- *Bey zulmetmemelidir ve öfkesine yenik düşmemelidir.*
- *Bey adil olmalıdır.*

(bk. Mehmet Zakir Sarıkaya, *Kutadgu Bilig'e göre Türklerde Bey*)

Müslüman yöneticilerde bulunması gereken diğer vasıfları Kutadgu Bilig'deki ifadelerden yararlanarak arkadaşlarınızla yorumlayınız.

Hz. Peygamber, insanlar arasında adaletin uygulanmasını her şeyden üstün tutmuştur. Hadisişerifte, *"Hiçbir gölgenin bulunmadığı bir günde Allah (cc), yedi*

27 Kayaoğlu, "İslam'da Adalet Mefhumu", 201-207.
28 Maide suresi 8. ayet.
29 Nisa suresi 135. ayet.

zümreyi kendi (arşının) gölgesinde barındırır ki bunların ilki adaletle hükmeden ve âdil davranan yöneticidir."[30] buyurulmaktadır.

Allah (cc), insanların adalete uygun davranmasını isteyerek **"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar..."**[31] ifadesiyle adaleti temel esas olarak belirlemiştir.

30 Buhari, "Ezan", 36.
31 Nahl suresi 90. ayet.
32 Nisa suresi 58. ayet.
33 Buhari, "İlim", 2.